

De Lezing: De religieuze motieven van de nazi's

Alon Confino in Zeithistorische Perspektiven

[Achtergrond](#) - 8 oktober 2013 - Auteur: Fleur de Weerd

De Holocaust valt niet alleen te verklaren vanuit de racistische ideologie van de nazi's. Ook de christelijke traditie speelde een rol bij het ontstaan van het idee dat een Duitsland zonder joden wenselijk was. Dat zegt professor Alon Confino van de University of Virginia. Hij geeft donderdag in de reeks *Zeithistorische Perspektiven* de lezing 'Waarom verbrandden de nazi's de Hebreeuwse bijbel?' Organisator en universitair hoofddocent nieuwste geschiedenis aan de UvA Moritz Föllmer vertelt erover.

Wie is Alan Confino en in welke wetenschappelijke traditie staat hij?

"Confino is een bekend historicus uit Amerika. Hij is Israëli en in Berkeley gepromoveerd op het begrip *Heimat* en de nationale en regionale identiteit van Duitsers tijdens het Keizerrijk. In de laatste jaren is hij zich gaan verdiepen in de cultureel-religieuze dimensie van de Holocaust."

"Daarmee plaatst hij zich in de traditie van onder andere historicus Saul Friedländer die zei dat het Duitse antisemitisme meer was dan alleen racistische ideologie. Van Friedländer komt het begrip *redemptive antisemitism*, wat zoveel betekent als een ideologie die alle wereldproblemen wil oplossen door de Joden te elimineren. Confino is uitgenodigd voor deze 'Zeithistorische Perspektiven' omdat hij net als Friedländer met nieuwe inzichten het Holocaust-debat verbreedt."

Welke inzichten geeft hij dan?

"Confino onderzoekt op welke sentimenten de nazi's inspeelden in het Derde Rijk om de Holocaust mogelijk te maken. Hij wil weten hoe de nationaalsocialisten de bevolking konden overtuigen van de wenselijkheid van een Duitsland zonder Joden. Volgens hem wordt het Duitse antisemitisme in de geschiedkunde te veel toegeschreven aan rassenideologie en *Lebensraum*. Maar die verklaren niet waarom de nazi's samen met het volk tijdens de Kristallnacht op zo'n grote schaal Hebreeuwse bijbels en andere Joodse religieuze symbolen kapot maakten. De focus op de religieuze symbolen geeft volgens Confino aan dat er meer

meespeelde.”

Wat speelde er dan nog meer mee volgens Confino?

“Hij denkt dat de nazi’s geloofden dat er een einde moest komen aan het bestaan van de Joden opdat er een nieuwe christelijke Duitse wereld geconstrueerd kon worden. Joden waren volgens hen niet alleen in biologisch opzicht verderfelijk, maar hadden ook cultureel en religieus een te grote rol in de Duitse geschiedenis gespeeld. De nazi’s probeerden hiermee aan te sluiten bij bestaande vooroordelen. Een van de manieren om het Duitse volk te overtuigen van het antisemitisme was door aan de christelijke traditie te appelleren.

Maar de nazi’s waren toch niet religieus?

“Het was een heterogene groep. Er waren nazi’s die anti-christelijk waren, maar er waren ook opvallend veel protestantse nationaalsocialisten. Dat aspecten van religie een rol speelden in hun ideologie, bewijst onder meer het religieus vereren van de Führer. Hij was een quasireligieuze autoriteit.”

“Confino, en andere historici met hem, gelooft dat religie een grotere rol speelde binnen het Duits antisemitisme dan tot nu toe wordt aangenomen in de meeste geschiedenisboeken. Voor de protestantse nazi’s in de jaren dertig was het belangrijk om Joden uit te schakelen als religieuze groep. Als het jodendom zou verdwijnen kon er pas echt een nieuw Duitsland ontstaan op basis van de geschiedenis, cultuur en christelijke tradities, en versterkt door de nieuwe ideologie. Dat de joden ooit Christus hadden vermoord, versterkte dit antisemitische sentiment. En de nazi's speelden hier op in.”

Welk bewijs heeft Confino hiervoor?

“Hij bracht in kaart dat tijdens de Kristallnacht op 9 en 10 november 1938 duizenden Hebreeuwse bijbels in Duitse steden en dorpen werden verbrand door leden van de NSDAP, maar ook door Duitse volwassenen en zelfs kinderen. Volgens hem kan dit niet alleen vanuit de rassenleer worden verklaard. Hij vindt dat we de emoties die in die tijd meespeelden serieuzer moeten nemen, ook al zijn ze amper gearhiveerd. Dat lijkt me een belangrijke uitdaging voor de geschiedschrijving over nazisme.”

Why did the Nazis burn the Hebrew Bible? Nazi Germany, Representations of The Past and the Holocaust

Donderdag 10 oktober 2013, 15 uur

Locatie: P.C. Hoofthuis 1.05, Spuistraat 134, Amsterdam

Aanmelden bij k.thijs@uva.nl

[Meer informatie over de lezingenreeks Zeithistorische Perspektiven](#)

Dit is een artikel gedownload via duitslandinstituut.nl.

Artikel: <https://duitslandinstituut.nl/artikel/98/de-lezing-de-religieuze-motieven-van-de-nazis>